

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องผลของการใช้สไลด์ประกอบเสียงเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชแก่เกษตรกรที่ปลูกผักในท้องที่ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติของเกษตรกรในเรื่องการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชก่อนและหลังการใช้สไลด์ประกอบเสียง เพื่อศึกษาถึงคุณภาพของสไลด์ประกอบเสียงและเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความรู้และทัศนคติของเกษตรกรหลังการใช้สื่อประเภทสไลด์ประกอบเสียง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ เกษตรกรผู้ปลูกผักในท้องที่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านดงฤาษี บ้านสบล่อง และบ้านกลาง ของตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นโดยเฉพาะเจาะจง จำนวนประชากรที่ใช้คือ 25% ของเกษตรกรผู้ปลูกผักจาก 3 หมู่บ้าน ได้ตัวแทนทั้งสิ้น 80 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามและแบบทดสอบ นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่และบันทึกคะแนนลงในแบบลงรหัส แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยสถิติที่ใช้ คือ 1) สถิติพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร ประเมินคุณภาพของสไลด์ประกอบเสียงและแบบทดสอบความรู้ทัศนคติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด 2) การวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยในส่วนของความรู้ ทัศนคติก่อนและหลังดูสไลด์ประกอบเสียง และเปรียบเทียบกับปัจจัยบางปัจจัย ใช้ t-test และ F-test ตามลำดับ 3) การวิเคราะห์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางปัจจัยกับความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยในส่วน of ความรู้ ทัศนคติก่อนและหลังดูสไลด์ประกอบเสียง ใช้การหาความสัมพันธ์ของ Pearson

สรุปผลข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.3 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 43.76 ระดับการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.5 จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวนครั้งในการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชโดยเฉลี่ย 6 ครั้ง/เดือน เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 93.8 โดยเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 60.0 ความรู้ในเรื่องการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช

ที่เกษตรกรได้รับจากแหล่งต่างๆ มากที่สุดคือจากเจ้าหน้าที่การเกษตร ร้อยละ 27.1 รองลงไปคือ จากตัวแทนบริษัท/ผู้นำเกษตรกรและฉลากยา ร้อยละ 21.7 และ 15.8 ตามลำดับ จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้พบปะกับเจ้าหน้าที่การเกษตรส่วนใหญ่ 1 ครั้ง/เดือน เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.8 ไม่เคยพบอาการหลังการฉีดพ่นสารเคมี ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการซื้อสารเคมีปราบศัตรูพืชในรอบ 1 ปี โดยเฉลี่ย 8,619 บาท/คน รายได้ในภาคการเกษตรของเกษตรกรในรอบ 1 ปี โดยเฉลี่ย 64,500 บาท/คน

การทดสอบหาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้และทัศนคติก่อนและหลังดูสไลด์ประกอบเสียง

คะแนนความรู้เฉลี่ยของเกษตรกรหลังดูสไลด์ประกอบเสียงสูงกว่าคะแนนความรู้เฉลี่ยก่อนดูสไลด์ประกอบเสียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

คะแนนทัศนคติเฉลี่ยของเกษตรกรหลังดูสไลด์ประกอบเสียงสูงกว่าคะแนนทัศนคติเฉลี่ยก่อนดูสไลด์ประกอบเสียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

การทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้และทัศนคติก่อนและหลังดูสไลด์ประกอบเสียงกับปัจจัยต่างๆ

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง หลังดูสไลด์แล้วความรู้เพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง หลังดูสไลด์แล้วมีทัศนคติดีขึ้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เกษตรกรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม เมื่อดูสไลด์แล้ว มีความรู้เพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เกษตรกรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม เมื่อดูสไลด์แล้ว มีทัศนคติที่ดีขึ้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เกษตรกรที่มีการศึกษาต่างกัน เมื่อดูสไลด์แล้วมีความรู้และทัศนคติเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตามและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน

พบว่า ตัวแปรอิสระ คือ อายุ ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี และรายได้ในภาคการเกษตรของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กับความแตกต่างของความรู้และทัศนคติก่อนและหลังดูสไลด์ประกอบเสียง

อายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางลบคือ -0.242 กับรายได้ของเกษตรกรในภาคการเกษตร อธิบายได้ว่า เกษตรกรที่มีอายุมากจะมีรายได้ในภาคการเกษตรน้อย อาจเป็นไปได้ว่า เมื่อเกษตรกรอายุมากขึ้น การประกอบอาชีพทางการเกษตรก็ลดน้อยลง ทำให้รายได้น้อยลงด้วย

ค่าใช้จ่ายในการสื่อสารเคมีปราบศัตรูพืชมีความสัมพันธ์ไปในทางบวก คือ .520 กับรายได้ในภาคการเกษตร อธิบายได้ว่า เกษตรกรที่เสียค่าใช้จ่ายในการสื่อสารเคมีสูง ทำให้รายได้สูงตามไปด้วย อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีรายได้สูง เนื่องจากมีพื้นที่ทำการเกษตรมาก ศัตรูพืชก็มากตามไปด้วยจึงต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

จำนวนครั้งในการใช้สารเคมีในรอบ 1 เดือน มีความสัมพันธ์ไปในทางบวก คือ .440 กับค่าใช้จ่ายในการสื่อสารเคมี อธิบายได้ว่า เมื่อใช้สารเคมีบ่อยครั้งขึ้นจำเป็นต้องจ่ายเงินสื่อสารเคมีเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

การประเมินคุณภาพของสไลด์ประกอบเสียง

คุณภาพของสไลด์ประกอบเสียงมีค่าเฉลี่ย 2.85 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดีโดยมีเหตุผลดังนี้

1. ผู้วิจัยได้วางแผนการสร้างสไลด์ประกอบเสียงเป็นขั้นตอน ตั้งแต่เขียนบทสไลด์ ถ่ายภาพ บันทึกเสียง เป็นต้น

2. สื่อประเภทสไลด์ประกอบเสียง เป็นสื่อที่ให้ความรู้ทางประสาทสัมผัสหลายๆ ทาง ได้แก่ สัมผัสประสาทตาด้วยภาพ สัมผัสประสาทหูด้วยเสียง ซึ่งตามจิตวิทยาการเรียนรู้ พบว่า การที่ผู้เรียนเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสได้หลายๆ ทางจะมีความหมายในการจำได้ดีกว่าผ่านทางประสาทสัมผัสทางเดียว

3. สไลด์เป็นสื่อที่เกษตรกรไม่ค่อยพบเห็นบ่อยนัก จึงทำให้เกษตรกรเกิดความสนใจ ตื่นตัวในการรับความรู้

4. คำบรรยายประกอบสไลด์ ใช้ถ้อยคำสั้นๆ กระชับได้ใจความ ซึ่งวารินทร์ (2529 : 127) ได้กล่าวว่า ภาษาที่ใช้ในสไลด์ประกอบเสียง ควรเป็นภาษาและคำพูดที่เป็นกันเอง เป็นภาษาพูดไม่ใช่ภาษาเขียน

5. ระหว่างที่มีการฉายสไลด์ประกอบเสียง มีการนำเอาเจ้าหน้าที่การเกษตรมาช่วยบรรยายเพิ่มเติม ทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับมากขึ้น

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. คะแนนความรู้ และทัศนคติก่อนและหลังการใช้สไลด์ประกอบเสียง มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยหลังดูสไลด์จะสูงกว่าก่อนดูสไลด์ เป็นผลมาจากการที่เกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อและเจ้าหน้าที่ที่ไปร่วมกิจกรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น แสดงว่า สื่อที่ใช้ทำให้เกษตรกรเกิดความสนใจและเข้าใจในเรื่องการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชอย่างถูกต้องและปลอดภัยมากกว่าการที่ไปให้ความรู้โดยไม่ใช้สื่อประกอบ สื่อจึงเป็นตัวกลาง (Medium) ในการเชื่อมระหว่างแหล่ง (Source) กับผู้รับสาร (Receiver)

2. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงความรู้ และทัศนคติ หลังการใช้สไลด์ประกอบเสียง แสดงว่า การเปลี่ยนแปลงของคะแนนความรู้และทัศนคติ ไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรเลย นั่นคือ สื่อมีส่วนสำคัญ ในการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ลักษณะต่างๆ มีความสัมพันธ์กันเองบางลักษณะ เช่น อายุ มีความสัมพันธ์ทางลบกับรายได้และค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายได้ เป็นต้น

ข้อสังเกตที่ค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรยังคงใช้สารเคมีในอัตราที่สูงอยู่ แม้ว่าจะรู้ว่า มีพิษ แต่เมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้รับแล้วยังคงมีกำไรที่น่าพอใจ ฉะนั้นการที่จะทำการศึกษารื่องนี้ต่อไปควรหาวิธีการในการลดปริมาณการใช้ลง โดยไม่ให้กระทบกระเทือนต่อการทำการเกษตรของ เกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่การเกษตร

1. จากการวิจัยพบว่าสไลด์ประกอบเสียงเป็นสื่อที่สามารถให้ความรู้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี เพราะเกษตรกรมีความสนใจ เป็นของใหม่ที่ไม่เคยเห็น หากเจ้าหน้าที่นำไปเป็นส่วนหนึ่งของการ ส่งเสริมก็คงจะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงควรให้ความรู้ในด้านการผลิตสไลด์ประกอบ เสียงแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

2. ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีของเกษตรกรในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาเฉพาะกรณีศึกษานี้หากคิด เป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมดคิดเป็นมูลค่าถึง 2,896,111.60 บาท นับว่าสูงมาก ถ้าคิดเกษตรกรทั่วประเทศ คิดเป็นมูลค่ามหาศาลเลยทีเดียว จึงควรให้คำแนะนำและข้อคิดให้แก่เกษตรกรในเรื่องการใช้สารเคมี ปรอบศัตรูพืชเป็นอย่างดี

3. ในส่วนของความรู้และทัศนคติที่เกษตรกรตอบมาแล้วไม่ถูกต้องหรือได้คะแนนค่อนข้างต่ำ ควรหาวิธีให้ความรู้ในข้อคำถามนั้นแก่เกษตรกร เพื่อเกษตรกรจะให้เกิดความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ต่อไป

4. ต้นทุนของการทำสไลด์ประกอบเสียง 1 ชุด ประมาณ 500-1000 บาทขึ้นอยู่กับความยาว ของชุดสไลด์ ซึ่งมีต้นทุนที่ต่ำ แต่มีประสิทธิภาพค่อนข้างสูง หากวิทยากรทั่วไปเลือกใช้ก็จะเป็นทางเลือกที่ดีทางหนึ่ง

5. ภาษาพูดควรให้ง่ายและกระชับรัดมากขึ้น สามารถเข้าใจได้ง่าย

6. อาจทดลองเปลี่ยนภาษาให้เป็นภาษาพื้นเมืองทั้งหมด แล้วเปรียบเทียบดูความแตกต่าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. สไลด์ประกอบเสียงมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีความรู้และทัศนคติในเรื่องการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนของการวิจัยอยากให้ลองใช้สื่อชนิดอื่น ๆ ดูบ้าง เช่น เสียงตามสาย เพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
2. ในการสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวนผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยในครั้งนี้น้อย โดยคิดเป็นอัตราส่วนที่ทีมงานวิจัย 1 คน : เกษตรกร 10 คน ทำให้ช้าและยุ่งยากบางครั้ง ต้องรีบเร่งเพื่อให้ทันเวลา จึงควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ผู้สัมภาษณ์ให้มากขึ้น โดยมีเจ้าหน้าที่ 1 คนต่อเกษตรกรไม่เกิน 6 จึงจะเหมาะสม
3. ควรเพิ่มแบบทดสอบด้านการปฏิบัติ นอกเหนือจากแบบทดสอบด้านความรู้และทัศนคติ บางที่อาจทำหลังจากดูสไลด์ไปแล้วประมาณ 7 วัน เพื่อเกษตรกรจะได้ไม่ลืมความรู้ในสไลด์
4. ในบทบรรยายของสไลด์ประกอบเสียง (หน้า 59 ลำดับที่ 16-17 ของภาคผนวก) คำบรรยายไม่ชัดเจนทำให้เกษตรกรไม่ทราบว่า จะตอบข้อใด ควรเปลี่ยนคำบรรยายดังนี้ “ก่อนที่จะใช้สารเคมีต้องแต่งกายให้มิดชิด คือ 1. สวมหมวก 2. ที่ครอบจมูก 3. ถุงมือ 4. เสื้อแขนยาว โดยหากใครทำครบ 4 ข้อ ถือว่าปลอดภัยที่สุดแล้ว”
5. ควรมีการวิจัยที่ใช้ชุดสไลด์ประกอบเสียงเปรียบเทียบกับกรณีวิทยากร 2 หรือ 3 คนขึ้นไป ว่าแตกต่างกันอย่างไร